

Oponentský posudek k bakalářské práci Kristýny Kuslové *Helene Cixous a Theatre du Soleil*

Oponent: Mgr. Martin Pšenička, Ph.D.

Bakalářská práce Kristýny Kuslové se věnuje tématu, o kterém sice v českém prostředí jisté povědomí existuje, ale jemuž nebyla prozatím věnována dostatečná pozornost. Řeč je jak o významné režisérské osobnosti 20. století Ariane Mnouchkinové a jejím Theatre du Soleil, tak, a to zejména, o literární teoretičce a autorce Helene Cixous, na níž se bakalářská práce zaměřuje především. Samotný výběr tématu je tak do jisté míry záslužný a je zapotřebí jej ocenit, neboť, jak autorka zmiňuje, žádná z prací Cixous nebyla doposud do češtiny přeložena. S tímto se pojí i nezanedbatelný fakt, a sice že autorčina práce je plně odkázána na cizojazyčnou literaturu, a to anglickou, francouzskou i německou, což je v našich podmínkách opět nutno vnímat velmi pozitivně.

Půdorys práce je jasně vytyčen: „analýza inscenace a textu *La Ville parjure*“, na jejímž základě hodlá autorka rozkrýt dva základní tvůrčí principy H. Cixous – écriture feminine a adaptaci antického dramatu. Kuslová si ale v úvodu staví laťku možná až příliš vysoko. Její práce se nesporně pokouší o analýzu textu inscenace, ale analýzy Mnouchkinové inscenace se rozhodně nekoná. Ostatně sama autorka v závěru dodává, že pro takovýto úkol se jí nedostalo dostatečného množství materiálu. Kuslové práce je tedy, abychom byli přesní, pokusem o analýzu textu inscenace, jehož autorkou je H. Cixouse.

Přestože inscenace Ariane Mnouchkinové netvoří jádro práce, Kuslová cítí potřebu zasadit Cixous dílo do širšího kontextu, jímž je stručný popis historie a tvůrčích/politických východisek TdS a A. Mnouchkinové. V této souvislosti zmiňuje i další tři inscenace, na nichž se Cixous podílela jako autorka textů. Kuslová se v této části výhradně zaměřuje na činnost divadla, aniž by vnímala širší souvislosti s celkovým historickým a uměleckým vývojem poválečného divadla. Autorce však jde především o textovou analýzu Cixous textu, a proto by jí zřejmě zevrubnější spojitosti odváděly od tématu.

V následující kapitole přechází Kuslová k analýze écriture feminine, které Cixouse rozpracovala jednak ve svých literárně-teoretických dílech, jednak v dílech uměleckých. Kuslová se v této části zabývá slavným Cixous esejem „Smích Medúzy,“ „v němž Cixous ustavuje své pojetí feminismu.“ (12) V tomto eseji Cixous formuluje výše jmenovaný klíčový pojem – écriture feminine (ženské psaní). V této z mého hlediska nejhodnotnější části práce se Kuslová pouští do poměrně složité problematiky, která v sobě snoubí různá témata, řeckou mytologií počínaje a Freudem, Lacanem či Levi-Straussem konče. Autorka zde prokazuje, navzdory jistému zjednodušování, velmi dobré seznámení s danou látkou, kterou srozumitelně a jasně vykládá.

Druhá polovina práce se zaměřuje na samotný text *La Ville parjure ou Le réveil des Erinyes (Věrolomné město aneb Probuzené Lítice)*, který byl inscenová TdS v roce 1994. Kuslová nejprve shrnuje stručně děj a inspirační zdroje. Zároveň vzpomíná filmový snímek, který byl na základě inscenace natočen francouzskou režisérkou Catherine Vilpoux. Film, jak píše Kuslová, však nemůže být považován za zcela relevantní materiál, a to i přesto, že v něm je použit záznam vybraných sekvencí z inscenace.

Blíže se Kuslová věnuje antickému rámci inscenace, který se projevuje jak v rovině textové, tak scénické – viz Kuslové zmínka o rozdělení prostoru na vnější a vnitřní. Otázkou zůstává, zda jde opravdu o scénické rozvržení nebo o pouhý návrh (Kuslová píše, že jde o rozvržení Cixous, nikoli Mnouchkinové). Autorka se nemůže vyhnout primárnímu zdroji Cixous, jímž je poslední část Aischylovy trilogie o Orestovi *Usmířené Lítice*. Kuslová se na tomto místě věnuje spojitostem (scéna soudu), tak významovým posunům (např. na místo soudkyně Pallas Atheny je dosazena postava Matky). Kuslová si na základě této analýzy všímá dalších motivů Cixous do díla zpracovaných: morálka, protiklad malé/individuální a velké/celospolečenské historie, jazyk jako nástroj manipulace, opozice matriarchálního a patriarchálního světa apod.

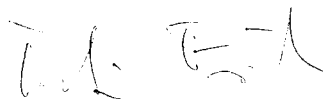
Feministickým prvkům se detailněji věnuje samostatná kapitola. Podle Kuslové se projevují v několika úrovních, rozdělením postav počínaje (hlavní hrdinky jsou ženy, obžalovaní jsou muži) a nejasným sexuálním/rodovým určením konče (Aischylos vystupuje v podobě ženy). Ústředním ideovým a etickým bodem je však žena, která je „schopna prolomit onu morálku, která se už pět tisíc let nezměnila.“ Kuslová si však všímá komplexnějších rovin textu a pojetí Cixous feminismu, který se brání ideologizujícím redukcím (viz např. postava Královny jakožto oponentky Matky).

Zvláštní pozornost je věnována nemoci jako metafoře, což úzce souvisí se Cixous inspiračním zdrojem – tedy skandálem z počátku 80. let 20. století, kdy byly pacienti při transfúzi krve nakaženi virem HIV. Kuslová v této části čerpá z prací Susan Sontag *Nemoc jako metafora a AIDS a jeho metafora*. Ač jde o chvályhodný pokus poskytnout čtenáři hlubší vhled do dané problematiky, odhaluje jednu z mála slabin práce. Kuslová často a ráda cituje a mnohdy se takříkajíc za citacemi schovává, jako by měly ony samy za ní vše vyřešit. Tento nešvar, jehož by se měla autorka v budoucnu vyvarovat, prochází celou prací. V této části, která je víceméně jedním citátem s menšími autorčinými dodatky, je však nejmarkantnější.

V závěru se autorka mírně nepochopitelně vrací k popisu děje analyzovaného textu a opakuje již řečené. Následně se ale dostává k obecnějším závěrům, které hovoří nejen o komplikovaném pojetí Cixous feminismu, ale i tvůrčích pricipech, které mají blízko interkulturním inscenačním přístupům A. Mnouchkinové.

Kuslové práci hodnotím velice pozitivně. Přes některé výše zmíněné výhrady ji navrhuji k obhajobě.

Hodnocení: výborně

Martin Pšenička